

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

БЕРЕГОВА МАРІЯ ІГОРІВНА

УДК 378:376:[373.056.2/3](043.3)

**ДИДАКТИКО-ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ
КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО
ІНКЛЮЗИВНОГО ПРОСТОРУ**

13.00.03 – корекційна педагогіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Миколаївському національному університеті імені В.О. Сухомлинського, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
САВІНОВА Наталія Володимирівна,
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського,
завідувач кафедри спеціальної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ПАХОМОВА Наталія Георгіївна,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
завідувач кафедри спеціальної освіти
та соціальної роботи;

кандидат педагогічних наук
ГНОЄВСЬКА Оксана Юріївна,
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова.
завідувач лабораторії менеджменту освіти
факультету спеціальної та інклюзивної освіти.

Захист відбудеться 23 жовтня 2019 року о 12–00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.23 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01061, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розіслано «21» вересня 2019 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

С. В. Федоренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Включення дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір національної школи України зумовлює новий підхід до спеціальної освіти. Інклюзивний освітній простір сьогодні забезпечує дитині, незалежно від особливостей її розвитку, рівний доступ до якісної освіти в умовах масових загальноосвітніх навчальних закладів. Сучасні тенденції інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах Нової української школи вимагають інноваційного насичення змісту підготовки майбутніх корекційних педагогів. Модернізація освіти зумовлює нагальну потребу у високоосвічених педагогічних кадрах, спроможних ефективно використовувати набуті знання на практиці, активно розробляти і впроваджувати нові методи роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

Філософсько-концептуальні основи організації інклюзивної освіти та особливості корекційно-навчальної, корекційно-виховної та корекційно-розвивальної роботи дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної та спеціальної освіти висвітлено у роботах українських учених (Г. Бойко, Ю. Бойчук, В. Бондар, Л. Даниленко, І. Демченко, І. Дмитрієва, В. Засенко, А. Колупаєва, С. Конопляста, І. Мартиненко, С. Миронова, Н. Пахомова, О. Проскурняк, Т. Сак, В. Синьов, Є. Синьова, В. Тарасун, Н. Софій, Н. Слободянюк, А. Шевцов, М. Шеремет, Д. Шульженко та ін.).

Першочерговою і важливою умовою розвитку інклюзивного навчального простору, на думку зарубіжних (M. Ainscow, T. Booth, V. Cagan, A. DeBoer, J.-R. Kim, A. Minnaert, M. Schmidt, K. Scorgie і ін.) та українських дослідників (В. Бондар, О. Гноєвська, В. Засенко, А. Колупаєва, К. Косова, І. Кузава, Г. Кумаріна, О. Кучерук, В. Липа, О. Мартинчук, С. Миронова, Н. Савінова, Т. Сак, Є. Синьова, В. Синьов, М. Шеремет та ін.) є підготовка компетентних педагогів, здатних ефективно працювати з дітьми з особливими освітніми потребами.

Дослідження вчених (О. Глоба, О. Гноєвська, І. Дмитрієва, В. Засенко, К. Косова, І. Кузава, А. Колупаєва, С. Конопляста, Г. Кумаріна, О. Кучерук, В. Липа, С. Миронова, Н. Савінова, Т. Сак, В. Синьов, Є. Синьова, Н. Пахомова, В. Тарасун, Л. Фомічова, С. Федоренко, А. Шевцов, М. Шеремет, Д. Шульженко та ін.) висвітлюють зміст й методи навчання різних категорій дітей з особливостями психофізичного розвитку у системі інклюзивної освіти.

Попри наявні наукові дослідження різноаспектних напрямів інклюзивного навчання сучасних українських дослідників залишається недостатньо вивченим аспект дидактико-практичної підготовки корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

Актуальність даної проблеми, її недостатнє теоретичне й експериментальне вивчення зумовили вибір теми дисертаційної роботи **«Дидактико-практична підготовка майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження входить до плану НДР Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського «Технологізація навчально-корекційної та корекційно-виховної діяльності педагогів за нозологічним спрямуванням» (№ 0117U004687). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського (протокол від 24 лютого 2015 р. № 9) із внесенням змін до теми у такій редакції: «Дидактико-практична підготовка майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору» (протокол від 29 січня 2019 р. № 13).

Мета дослідження полягає в розробці та експериментальній перевірці ефективності експериментальної методики підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу з проблем інклюзивної освіти.

2. Обґрунтувати професійно-компетентнісну парадигму підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

3. Визначити критерії, показники та рівні сформованості дидактичних і практичних умінь і навичок майбутніх корекційних педагогів під час роботи в умовах освітнього інклюзивного простору.

4. Розробити та експериментально перевірити ефективність методики дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору.

Об'єкт дослідження: навчально-практична діяльність майбутніх корекційних педагогів.

Предмет дослідження: методика дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в освітньому інклюзивному просторі.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: концепція сучасної філософії освіти, спрямованої на досягнення кінцевої мети – формування всебічно розвиненої та гармонійної особистості (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк, Т. Поніманська, В. Синьов та ін.); філософські та соціокультурні засади розвитку інклюзії (С. Альохіна, Н. Назарова, М. Семаго, П. Романов, Є. Ярьська-Смірнова та ін.), загальнотеоретичні засади інклюзивної освіти (Н. Борисова, В. Бондар, Л. Будяк, В. Засенко, Т. Зубарева, А. Колупаєва, С. Миронова, Т. Сак, В. Синьов, Є. Синьова, Т. Соловійова, С. Сорокоумова, О. Таранченко, І. Хафізулліна, А. Шевцов, М. Шеремет, Л. Шипіцина, Н. Шматко та ін.); сучасні дослідження в галузі корекційної педагогіки щодо особливостей корекційно-навчальної, корекційно-розвивальної та корекційно-виховної

роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку (В. Бондар, Г. Давиденко, І. Демченко, І. Дмитрієва, В. Засенко, О. Казачінер, А. Колупаєва, С. Конопляста, І. Кузава, С. Миронова, Н. Пахомова, Н. Савінова, В. Синьов, Є. Синьова, Д. Супрун, В. Тарасун, Л. Фомічова, А. Шевцов, М. Шеремет, Д. Шульженко, С. Федоренко та ін.).

Методи дослідження:

теоретичні: вивчення та аналіз філософської, педагогічної і психологічної літератури з метою виявлення стану проблеми в науці і визначення концептуальної основи дослідження, синтез, індукція, дедукція, зіставлення, узагальнення та систематизація результатів наукових досліджень з метою визначення стану розробленості проблеми та перспективних напрямів її вирішення;

емпіричні: діагностичні – анкетування, тестування, інтерв'ювання, індивідуальні і групові бесіди, вивчення результатів діяльності майбутніх корекційних педагогів, спостереження для обґрунтування методики дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів, експерименти – констатувальний, який дав змогу з'ясувати стан сформованості дидактичних та практичних умінь і навичок майбутніх корекційних педагогів, формувальний і контрольний, завдяки яким відстежено динаміку та перевірено ефективність методики підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору;

статистичні методи обробки даних: відсотковий розподіл даних з метою виокремлення рівнів сформованості дидактичних та практичних умінь і навичок майбутніх корекційних педагогів; критичні точки розподілу Ст'юдента (t критерій Ст'юдента) для визначення достовірності розбіжностей у групах.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

вперше обґрунтовано професійно-компетентнісну парадигму підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в інклюзивному освітньому просторі; визначено критерії, показники та рівні сформованості дидактичних і практичних умінь і навичок майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору; розроблено та обґрунтовано методику дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору;

уточнено сутність понять «інклюзія», «інклюзивна освіта», «освітній інклюзивний простір»;

подальшого розвитку набуло питання підготовки майбутніх корекційних педагогів у системі вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості впровадження ключових положень дисертації під час викладання дисциплін циклу професійної підготовки, а також при розробці методичних матеріалів

для проведення практичних, лабораторних, семінарських занять у ВНЗ III – IV рівнів акредитації (для підготовки кваліфікованих кадрів із спеціальності 016 Спеціальна освіта) та у системі післядипломної освіти, зокрема: системної діагностичної методики визначення дидактико-практичної готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору; комплексної методики дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору; навчально-практичного консалтингу «Освіта через все життя» у системі післядипломної освіти фахівців, які працюють в умовах інклюзивного освітнього простору; систематизованих пасивних, активних, інтерактивних форм, методів та прийомів підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору; розроблених психолого-педагогічних умов підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного навчального закладу.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у навчальний процес Херсонського державного університету (акт впровадження № 11-30/654 від 08.05.2019 р.), Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (акт впровадження № 68-19-290 від 16.04.2019 р.), Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (акт впровадження № 777/17-13 від 07.05.2019 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленко (№ 1400/01-60/19 від 15.05.2019 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та практичні результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях різних рівнів: *міжнародних*: IX Міжнародна науково-практична конференція «Корекційна освіта: історія, сучасність та перспективи розвитку» (Кам'янець-Подільський, 2015); XIII Міжнародна науково-практична конференція «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (Львів, 2018), IV Міжнародний конгрес зі спеціальної педагогіки та психології: «Педагог в інклюзивному просторі: траєкторія фахової самоактуалізації» (Переяслав-Хмельницький, 2018); *всеукраїнських*: Всеукраїнський науково-методичний семінар «Педагогічна деонтологія як проблема сучасної корекційної педагогіки» (Миколаїв, 2016-2019), Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасна логопедія: традиції пошуки та інновації» (Миколаїв, 2016-2019), Всеукраїнська науково-практична конференція «Василь Сухомлинський – від пізнання дитини до створення освітньо-виховної системи» (Миколаїв, 2018).

Особистий внесок здобувача у роботах, написаних у співавторстві, полягає у висвітленні умов формування деонтологічної компетентності у майбутніх корекційних педагогів [1], характеристиці особливостей формування культури мовлення корекційних педагогів в умовах роботи в

інклюзивному освітньому просторі [2], експериментальній перевірці ефективності підготовки майбутніх корекційних педагогів у ВНЗ до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору [4], характеристиці рівнів сформованості мотиваційно-емоційної готовності студентів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору [7].

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображено у 25 публікаціях (8 одноосібних), із них: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 11 статей і тез апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (226 найменувань, із них 21 – іноземною мовою) та додатків, містить 9 таблиць, 13 рисунків. Повний обсяг роботи становить 235 сторінок, з них 190 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, вказано на її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну й практичне значення отриманих результатів; наведено відомості про впровадження результатів дослідження, їх апробацію та особистий внесок здобувача, публікації, структуру й обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Науково-теоретичні основи дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору» – подано аналіз психолого-педагогічної літератури з проблем інклюзивної освіти.

Аналіз наукових джерел (Л. Будяк, В. Засенко, А. Колупаєва, О. Мартинова, С. Миронова, Н. Савінова, Н. Софій та ін.) дав змогу визначити інклюзію як політику держави та суспільства щодо людей з особливими освітніми потребами, процес включення всіх громадян з особливостями психофізичного розвитку в безбар'єрний якісний освітній простір та активне суспільне життя, створюючи умови для соціалізації, прийняття індивідуальних особливостей кожної особистості, комунікативний діалог між всіма учасниками інклюзивного освітнього процесу.

Ми визначаємо інклюзивну освіту як освітньо-виховну та корекційно-розвивальну технологію, що передбачає навчання, виховання і розвиток дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому закладі, де створені необхідні умови (структурно-організаційні, дидактичні, методичні тощо) для забезпечення вільного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами різних нозологічних груп.

Освітній інклюзивний простір – це навчально-виховне, корекційно-розвивальне середовище загальноосвітнього навчального закладу, у якому відбувається освітньо-виховна інтерактивна взаємодія усіх учасників

навчально-виховного та корекційно-розвивального процесу в умовах інклюзивного навчання.

У межах започаткованого дослідження використовуємо термін дидактика як обізнаність з теорією навчання та методами формування умінь і навичок дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього простору. У більшості педагогів спеціальної освіти, як доводять сучасні дослідження, сформовані знання, уміння та навички роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку за нозологічним розподілом у сфері спеціальної освіти. Це зумовлює пропедевтичну організованість спільного процесу взаємодії у дуєті «дитина з нормотиповим розвитком – дитина з особливими освітніми потребами».

Предмет вивчення дидактики в умовах інклюзивного освітнього простору – двосторонній процес взаємодії корекційного педагога з дітьми з нормотиповим розвитком та з особливими освітніми потребами, спрямований на формування гармонійно розвиненої особистості та подальшої її соціалізації.

На основі досліджень науковців (С. Каштанова, В. Кудрявцев, Е. Медведєва та ін.) виокремлено ряд бар'єрів, що виникають перед майбутніми корекційними педагогами в умовах роботи в інклюзії: дидактико-технологічні (необхідність застосування у навчально-виховному та корекційно-розвивальному процесі в інклюзивному освітньому просторі інноваційних технологій навчання); діяльнісні (розробка спрощених варіантів вправ, технологічних алгоритмів); деонтологічні (вміння спілкуватися в колективі інклюзивного освітнього простору); мотиваційні (несформованість стійкої мотивації до професійної діяльності призводить до низького рівня організації навчально-виховної та корекційно-розвивальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами); емоційно-вольові (несформованість вміння комунікативної взаємодії).

В умовах освітнього інклюзивного простору для успішної корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку необхідна організація такого простору, який мінімізує усі перераховані вище бар'єри, сприяє розвитку знань умінь та навичок дітей, їх творчого потенціалу тощо.

У науковий обіг сучасної педагогічної науки (Є. Медведєва, Е. Ольхіна) введено поняття «безбар'єрна дидактика». Безбар'єрна дидактика в умовах інклюзивного освітнього простору, на нашу думку, являє собою інноваційний педагогічний підхід, який представлено у системі засобів, методів, прийомів, що сприяють подоланню дидактичних бар'єрів процесу спільного навчання дітей з нормотиповим розвитком та дітей з особливими освітніми потребами.

Розвиток професійної компетентності педагогів спеціальних та інклюзивних закладів освіти зумовлений високим рівнем складності

діагностичної та корекційної роботи стосовно дітей із особливими освітніми потребами.

У другому розділі – «Стан сформованості дидактичних і практичних умінь і навичок майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору» – представлено методику визначення дидактико-практичної готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору та результати констатувального етапу експерименту.

З метою визначення рівня підготовленості майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору, була розроблена діагностична програма дослідження. У дослідженні взяли участь 386 студентів, які навчаються за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта».

Було розроблено експериментальні завдання до кожного з виокремлених критеріальних показників з метою з'ясування рівнів готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи в інклюзивних навчальних закладах. До кожного завдання сформовано шкалу оцінювання.

Виокремлено три рівні (високий, середній, низький) сформованості дидактичних і практичних умінь і навичок майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору.

Критерій мотиваційно-емоційної готовності (показники: наполегливість та цілеспрямованість у здобутті практико-зорієнтованих знань щодо роботи в умовах інклюзивного освітнього простору; емоційна стабільність; мотивація на успішність практичної реалізації дидактичних задач) ураховує мотиви, намагання майбутнього корекційного педагога наполегливо та цілеспрямовано працювати в інклюзивному навчальному закладі, його стабільний емоційний стан під час роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Цикл розроблених завдань до критерію мотиваційно-емоційної готовності включав тести (тест на готовність до інноваційної діяльності, тест на цілеспрямованість, тест на рівень стресостійкості), практикум «Готовність розв'язувати проблемні ситуації», тренінг «Методики релаксації», розбір проблемних ситуацій, сторітелінг, дискусію «Мотиви діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору».

Критерій дидактико-технологічної готовності (показники: осмисленість дидактико-технологічних знань про особливості організації роботи в умовах інклюзивного освітнього простору; креативність практично-зорієнтованих знань; практичне моделювання розвивального середовища в умовах інклюзивного освітнього простору) відображає теоретико-дидактичну освіченість та методичну підготовку майбутнього фахівця. Для виявлення умінь і навичок за критерієм дидактико-технологічної готовності було розроблено цикл завдань: доповіді на науково-практичний семінар «Тенденції розвитку інклюзивної освіти», круглий стіл «Обмін досвідом роботи», педагогічні ігри «Методика роботи в інклюзії», аналіз проблемних

педагогічних ситуацій, вправа «Створення консультацій для педагогів», тести (діагностика ступеня креативності), створення буклетів, презентацій.

Критерій деонтологічно-мовленнєвої готовності (показники: толерантність корекційного педагога; сформованість деонтологічної компетентності; культура мовлення корекційного педагога) відображає етичну культуру, поведінку, толерантність майбутнього корекційного педагога, його мовленнєво-комунікативну компетентність в умовах роботи в інклюзивному освітньому просторі. У межах дослідження розроблено цикл завдань для визначення рівня сформованості деонтологічних і мовленнєвих умінь та навичок майбутніх корекційних педагогів в інклюзивному освітньому просторі: диспут, педагогічні ігри, рольові ігри, складання порад, тести та опитувальники («Наскільки я ефективний член інклюзивної команди», «Психолого-педагогічна підготовка майбутніх корекційних педагогів до спілкування в умовах інклюзії», «Рівень комунікабельності педагога з батьками»), вправа «Організація клубу допомоги батькам», сторітелінг тощо.

Критерій рефлексивно-практичної готовності (показники: рефлексія власної поведінки; практична готовності до проведення корекційно-розвивальної роботи в умовах інклюзивного навчального закладу; взаємооцінка та взаємоаналіз) відображає сформованість у майбутніх корекційних педагогів умінь та навичок до рефлексії, самооцінки, взаємооцінки діяльності інших педагогів. Цикл розроблених завдань до критерію рефлексивно-практичної готовності включав вправи «Готовність вчителя до інноваційної діяльності», експрес-діагностику організаторських здібностей, вирішення проблемних педагогічних ситуацій, дидактичні ігри («Хто краще?»), методику «Карусель», розробку порад тощо.

Аналіз результатів констатувального етапу дослідження дозволив зробити висновок про доцільність розвитку дидактичних знань та практичних умінь та навичок корекційних педагогів для роботи в умовах інклюзивного освітнього простору: 54,8 % студентів знаходилися на низькому рівні сформованості дидактико-практичних знань, умінь та навичок, на середньому рівні – 37,7 % студентів, на високому рівні – 7,5 % респондентів. Підсумки зрізу дали можливість визначити переважно середній та низький рівні сформованості дидактичних знань та практичних умінь і навичок студентів (корекційних педагогів) на початку експерименту і допомогли виробити тактику проведення формувального експерименту.

У третьому розділі – «Експериментальна методика дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору» – представлено методику дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору та результати її ефективності.

Розроблено чотирьохетапну методику підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в інклюзивному освітньому просторі, яка

включає пропедевтичний, теоретико-операційний, продуктивний та рефлексивно-оцінний етапи. На кожному етапі конкретизовано мету, завдання, визначено зміст, методичні форми, засоби, технологічний інструментарій.

На пропедевтичному етапі з метою формування мотивації майбутнього корекційного педагога до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору, систематизації та поглиблення знань, умінь, навичок з проблем організації інклюзивного навчання представлено дидактико-методичний пакет, який включає наступні форми роботи: *пасивні* (тренінг «Емоційна стабільність в умовах інклюзивного освітнього простору», методичний коучінг «Мотиви педагогів до роботи в умовах інклюзії», квік-настрої «Наша мотивація» тощо), *активні* (педагогічна евристика «Методика роботи в освітньому інклюзивному просторі», дидактико-технологічний анонс «Технологізація навчально-виховного процесу», методичний міст, тощо), *інтерактивні* (техномоніторинг «Основні тенденції розвитку дидактики інклюзивного освітнього простору», рекламна акція «Технології навчання як основа освітньо-виховного процесу», віртуальний обмін досвідом, тощо).

На теоретико-операційному етапі з метою формування у майбутніх фахівців дидактичного комплексу дидактико-практичних знань, умінь та навичок щодо створення креативного розвивального інклюзивного середовища та розробки дидактико-технологічного забезпечення процесу інклюзивного навчання запропоновано до впровадження такі форми роботи: *пасивні* (усний журнал «Дидактика в інклюзії», дидактико-технологічні дні «Поділимося досвідом» тощо); *активні* (дидактико-технологічний стайлінг «Дидактичні знання, вміння та навички як основа формування професійної компетентності», технотрагедія «Стратегічне планування інклюзивного освітнього простору», організація творчої лабораторії «Мої конспекти для дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії», тощо), *інтерактивні* (методика «Велике коло», віртуальний обмін досвідом, ділова гра «Робимо проекти», методика «Мозаїка», «Акваріум» тощо).

На продуктивному етапі з метою створення власного дидактико-технологічного продукту (технології навчання в умовах інклюзивного освітнього простору) використано такі форми роботи, як майстер-клас «Дидактико-методологічні основи організації навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії» (пасивні), дидактико-технологічний анонс «Створюємо власну методику навчання», методичний міст «Технології навчання» (активні), методичний ринг «Проблеми інклюзивного навчання», кейс-технології «Професійні компетентності корекційних педагогів» (інтерактивні) тощо.

На рефлексивно-оцінному етапі з метою узагальнення набутих знань, умінь, навичок, аналізу досвіду роботи корекційних педагогів в умовах інклюзивного освітнього простору, рефлексії власної поведінки, збирання та створення власної колекції навчально-методичних матеріалів використано

наступні форми роботи: *пасивні* (методично-технологічні тижні «Технологізація навчально-виховного процесу» тощо), *активні* (дидактико-технологічний анонс, методичний міст, методико-технологічний фестиваль «Всі дороги ведуть до нас» тощо), *інтерактивні* (техномоніторинг «Основні досягнення у сфері інклюзивної педагогіки», рекламна акція «Наші відкриття у сфері інклюзії», віртуальний обмін досвідом тощо).

Умовами підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору визначено: оволодіння дидактико-технологічними основами організації інклюзивного освітнього простору; вивчення перспективного досвіду впровадження інклюзивного навчання; оволодіння професійно-орієнтованим інструментарієм та програмним забезпеченням інклюзивного навчання; створення картотеки досвіду організації інклюзивного освітнього простору; устаткування інформаційної бази для провадження та презентації перспективних напрацювань, урізноманітнення методичних форм з обміну досвідом роботи; формування умінь і навичок емоційної стабільності студентів; оволодіння навичками творчої організації розвивального середовища; формування мовленнєво-деонтологічних умінь та навичок майбутніх корекційних педагогів; рефлексія та самоаналіз, створення власного кейсу педагогічного досвіду роботи в умовах інклюзивного освітнього простору; проведення тижнів методичних семінарів з обміном досвіду роботи в умовах інклюзивного освітнього простору; створення особистісної професіограми; моделювання інноваційного життєвого та професійного стандарту «Освіта для всіх. Освіта через все життя»; презентація сучасного дидактичного авторського почерку; проектувальна діяльність в інклюзивному середовищі; розробка методичного портфеля; особистий творчий план; створення власного дидактико-технологічного продукту (технології навчання в умовах інклюзивного освітнього простору); організація роботи дидактико-технологічного консалтингу; когнітивна підтримка; робота у групі консалтингу інновацій та успішності; проведення тижнів методичних семінарів з обміном досвіду роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

За результатами експерименту, в контрольній та експериментальній групах виявлено позитивні зміни, що вплинули на стан готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи в інклюзивних навчальних закладах.

Дані відображено у таблиці 1.

На високому рівні ЕГ визначено 56,5 % (було 7,2 %) студентів, у КГ показники суттєво не змінилися 25,0 % (було 8,0 %). Середній рівень готовності в ЕГ показали 32,6 % студентів (було 42,4 %), у КГ – 25,0 % (було 33,0 %). На низькому рівні в ЕГ нараховувалося 10,4 % (було 50,4 %). У КГ на низькому рівні стало 45,0 % студентів (було 59,0 %).

Розподіл майбутніх корекційних педагогів за рівнями сформованості дидактичних і практичних знань, умінь та навичок до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору(у %)

Група	Мотиваційно-емоційна готовність					
	Високий		Середній		Низький	
	Поч. ФЕ	Кін. ФЕ	Поч. ФЕ	Кінець ФЕ	Поч. ФЕ	Кінець ФЕ
Наполегливість та цілеспрямованість						
ЕГ	8,2	37,8	38,3	56,6	53,5	5,6
КГ	10,5	11,6	42,1	50,5	47,4	37,9
Емоційна стабільність						
ЕГ	12,6	53,6	36,3	33,7	51,1	12,7
КГ	10,5	12,1	47,4	52,1	42,1	35,8
Мотивація на успішність практичної реалізації дидактичних задач						
ЕГ	14,3	45,9	35,2	45,9	50,5	8,2
КГ	10,5	13,1	39,5	51,1	50,0	35,8
Підсумкові результати за показниками критерію мотиваційно-емоційної готовності						
ЕГ	11,7	45,8	36,6	45,4	51,7	8,8
КГ	10,5	12,3	43,0	51,2	46,5	36,5
Група	Дидактико-технологічна готовність					
	Високий		Середній		Низький	
	Поч. ФЕ	Кін. ФЕ	Поч. ФЕ	Кінець ФЕ	Поч. ФЕ	Кінець ФЕ
Осмисленість дидактико-технологічних знань						
ЕГ	12,2	36,2	44,4	58,7	43,4	5,1
КГ	21,1	21,6	36,8	43,2	42,1	35,2
Креативність практично-зорієнтованих знань						
ЕГ	12,2	51,0	40,9	38,8	46,9	10,2
КГ	13,2	14,2	44,7	46,9	42,1	38,9
Практичне моделювання розвивального середовища						
ЕГ	7,7	53,6	41,3	33,7	51,0	12,7
КГ	7,9	10,5	39,5	43,7	52,6	45,8
Підсумкові результати						
ЕГ	10,7	46,9	42,2	43,7	47,1	9,4
КГ	14,1	15,4	40,3	44,6	45,6	40,0
Група	Деонтологічно-мовленнєва готовність					
	Поч. ФЕ	Кін. ФЕ	Поч. ФЕ	Кінець ФЕ	Поч. ФЕ	Кінець ФЕ
Толерантність корекційного педагога						
ЕГ	9,2	40,3	43,9	51,5	46,9	8,2
КГ	13,2	11,1	47,4	48,4	39,4	40,5
Сформованість деонтологічної компетентності						
ЕГ	8,7	45,4	45,4	42,9	45,9	11,7
КГ	10,6	10,0	44,7	47,9	44,7	42,1
Культура мовлення корекційного педагога						
ЕГ	15,3	37,3	33,2	51,5	51,5	11,2
КГ	5,3	17,4	43,6	37,9	51,1	44,7
Підсумкові результати за показниками критерію деонтологічно-мовленнєвої готовності						
ЕГ	11,1	41,0	40,8	48,7	48,1	10,3
КГ	9,7	12,8	45,2	44,7	45,1	42,5

Продовження таблиці 1.

Група	Рефлексивно-практична готовність					
	Високий		Середній		Низький	
	Поч. ФЕ	Кін. ФЕ	Поч. ФЕ	Кінець ФЕ	Поч. ФЕ	Кінець ФЕ
Рефлексія власної поведінки						
ЕГ	7,1	42,3	39,3	49,0	53,6	8,7
КГ	5,3	7,4	50,0	43,2	44,7	49,4
Практична готовності до проведення корекційно-розвивальної роботи						
ЕГ	7,7	45,9	39,8	44,4	52,5	9,7
КГ	4,2	9,5	45,8	47,9	50,0	42,6
Взаємооцінка та взаємоаналіз діяльності інших корекційних педагогів						
ЕГ	6,1	41,3	40,8	45,9	53,1	12,8
КГ	2,6	8,4	39,5	44,8	57,9	46,8
Підсумкові результати за показниками критерію рефлексивно-практичної готовності						
ЕГ	6,9	43,2	40,0	46,4	53,1	10,4
КГ	4,0	8,4	45,1	45,3	50,9	46,3
Підсумкові результати (%)						
	Високий		Середній		Низький	
	Початок	Кінець	Початок	Кінець	Початок	Кінець
ЕГ	7,2	56,5	42,4	32,6	50,4	10,9
КГ	8	25,0	33	25,0	59	45,0

Статистичну перевірку отриманих результатів проведено за критичною точкою розподілу Ст'юдента (t критерій Ст'юдента). На основі статистичного аналізу отриманих результатів можна зробити висновок, що частина студентів з високим рівнем сформованості дидактичних знань та практичних умінь і навичок в ЕГ перевищує відповідне значення в КГ.

Отже, результати формувального етапу експерименту засвідчили, що за умов спеціально організованої роботи за презентованою методикою у майбутніх корекційних педагогів підвищується рівень готовності до роботи в умовах інклюзивного навчального закладу, що означає доцільність її подальшого впровадження.

ВИСНОВКИ

У висновках викладено результати дослідження, основні з них такі:

1. Встановлено, що освітній інклюзивний простір – це навчально-виховне, корекційно-розвивальне середовище загальноосвітнього навчального закладу, у якому відбувається освітньо-виховна інтерактивна взаємодія усіх учасників навчально-виховного та корекційно-розвивального процесу в умовах інклюзивного навчання.

У межах дослідження використано термін дидактика як обізнаність з теорією навчання та методами формування умінь і навичок дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього простору.

Розкрито професійно-компетентнісну парадигму підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору. Визначено, що фахова готовність корекційних педагогів до роботи

в умовах інклюзивного освітнього простору включає систему знань із дидактики та методології організації інклюзивної освіти, основ загальної, корекційної та соціальної педагогіки і психології, індивідуальних відмінностей і вікових особливостей дітей з особливими освітніми потребами, а також оволодіння необхідним рівнем практичної підготовки до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

2. Розроблено методику визначення дидактико-практичної готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

Виокремлено три рівні (високий, середній, низький) сформованості дидактичних і практичних умінь і навичок майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору.

Визначено критерії з показниками готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору: мотиваційно-емоційна готовність (показники: наполегливість та цілеспрямованість у здобутті практико-зорієнтованих знань; емоційна стабільність; мотивація на успішність практичної реалізації дидактичних задач), дидактико-технологічна готовність (показники: осмисленість дидактико-технологічних знань; креативність практично-зорієнтованих знань; практичне моделювання розвивального середовища в умовах інклюзивного освітнього простору), деонтологічно-мовленнєва готовність (показники: толерантність корекційного педагога; сформованість деонтологічної компетентності; культура мовлення корекційного педагога), рефлексивно-практична готовність (показники: рефлексія власної поведінки; практична готовності до проведення корекційно-розвивальної роботи в умовах інклюзивного навчального закладу; взаємооцінка та взаємоаналіз).

Було розроблено експериментальні завдання до кожного з виокремлених критеріальних показників з метою з'ясування рівнів готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи в інклюзивних навчальних закладах. До кожного завдання сформовано шкалу оцінювання.

Аналіз результатів констатувального етапу експерименту показав, що більшість студентів (54,8 %) знаходиться на низькому рівні сформованості дидактичних знань та практичних умінь і навичок до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору. На високому рівні дидактичні знання та практичні уміння і навички сформовані у 7,5 % респондентів.

3. Розроблено комплексну методику підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору, визначено ефективні умови її реалізації: оволодіння дидактичними основами інклюзивного навчання, вивчення перспективного досвіду інклюзивного навчання, оволодіння професійно-орієнтованим інструментарієм та програмним забезпеченням інклюзивного навчання; створення картотеки досвіду інклюзивного простору; устаткування інформаційної бази для провадження та презентації перспективних напрацювань, урізноманітнення методичних форм з обміну досвідом роботи тощо.

Розроблена методика підготовки майбутніх корекційних педагогів включає чотири етапи: пропедевтичний, теоретико-операційний, продуктивний та рефлексивно-оцінний.

Основними формами підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору стали технoстратегія, педагогічна евристика, кейс-коучінг, розробка методичного портфелю та портфоліо, методико-технологічний фестиваль, техномоніторинг, віртуальний обмін досвідом, методичний фестиваль «Червона доріжка», дидактико-технологічний стайлінг, методичний ринг, тренінг, методичний діалог тощо.

Основними методами підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору визначено тренінг, дидактико-технологічний анонс, методичний міст, мозкову атаку, творчу лабораторію, рекламну акцію, вебінар, методику «Мозаїка», «Акваріум», кейс-технології, методика «Подовжена конференція», методика «Парний та інтерактивний урок» тощо.

4. Визначено особливості дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору, серед яких застосування інноваційних форм роботи у навчальному процесі, вплив на почуття (тренінги та квік-настрої, що формують позитивне ставлення до інклюзивної освіти, розуміння соціального значення своєї роботи в умовах інклюзії) та діяльнісну сферу (майстер-класи, вікторини, рольове розігрування проблемних педагогічних ситуацій, які включають основи діяльнісного підходу), застосування інноваційних методів роботи, що впливає на формування стійкого інтересу студентів і створення власної методичної бази, організація обміном досвіду роботи тощо.

5. На прикінцевому етапі здійснено контрольні зрізи щодо сформованості дидактичних і практичних умінь і навичок майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору.

За результатами експерименту, в контрольній та експериментальній групах виявлено позитивні зміни, що вплинули на стан готовності майбутніх корекційних педагогів до роботи в інклюзивних навчальних закладах.

На високому рівні ЕГ визначено 56,5 % (було 7,2 %) студентів, у КГ показники суттєво не змінилися 25,0 % (було 8,0 %). На низькому рівні в ЕГ нараховувалося 10,4 % (було 50,4 %). У КГ на низькому рівні стало 45,0 % студентів (було 59,0 %). Таким чином, на кінцевому етапі експерименту значно зросла кількість студентів високого рівня експериментальної групи, кількість студентів низького рівня експериментальної групи значно зменшилась, що засвідчує ефективність впровадження методики дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору.

Наше дослідження не висвітлює всіх проблем щодо дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору, що потребує подальших досліджень

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ Монографії

1. Педагогічна творчість як фактор розвитку пізнавальної активності та творчих здібностей учнів. Миколаїв, 2014. 98 с.

Навчально-методичні посібники

1. Викладання курсу «Логоритміка та ігри в логопедичній роботі» студентам спеціальності «Спеціальна освіта (логопедія)». Навчально-методичний посібник. Миколаїв: видавець Торубара В.В., 2019. 184 с.

2. Інклюзивне навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Навчально-методичний посібник. Миколаїв: видавець Торубара В.В., 2019, 166 с.

3. Інформаційні технології та технічні засоби корекційного навчання. Навчально-методичний посібник. Миколаїв: видавець Торубара В.В., 2019 173 с.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Деонтологічна компетентність корекційного педагога в умовах інклюзивного навчання. *Молодий вчений*. Херсон, 2015. № 2 (17). С. 99-101.

2. Культура мовлення як складова деонтологічної культури корекційного педагога у системі інклюзивної освіти. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. Збірник наукових праць / за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Вип. V. В 2-х т., том 1. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2015. С. 292-302.

3. Понятійно-термінологічна основа вивчення інклюзивної освіти. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки : збірник наукових праць / за ред. проф. Тетяни Степанової*. № 3(58), вересень 2017. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. С. 23-27.

4. Підготовка корекційного педагога до роботи в інклюзивному середовищі: інваріантна складова. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць / за ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої*. К.: ТОВ «Наша друкарня», 2017. Вип. 13. С. 216-225.

5. Формування образу вчителя інклюзивного класу в творчості В.О. Сухомлинського. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць / за ред. проф. Тетяни Степанової*. № 3(62), вересень 2018. Т. 1. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. С. 12-16.

6. Підготовка майбутнього корекційного педагога до роботи в інклюзивному середовищі: формування професійних компетенцій. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки: зб. наук. праць / за ред. проф. Тетяни Степанової*. № 3(62), вересень 2018. Т. 2. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. С. 14-18.

7. Рівні сформованості мотиваційно-емоційної готовності майбутніх логопедів до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Humanitarium*.

Переяслав-Хмельницький (Київ.обл.); Ніжин (Чернігів.обл.): Лисенко М.М., 2018. Том 43. Вип. 2 : Педагогіка. С. 121-130.

Статті у наукових фахових виданнях України, що входять до наукометричних баз

1. Деонтологічна компетентність корекційного педагога в умовах інклюзивного навчання. *Молодий вчений*. Херсон, 2015. № 2 (17). С. 99-101.

2. Innovation and content characteristics of the training of future specialists of special education. *European Humanities Studies: State and Society / Europejskie studia humanistyczne: Państwo i Społeczeństwo*. Issue 4 (I), 2018. (Poland-Ukraine). P. 54-67.

3. Рівні сформованості гностично-технологічної компетентності майбутніх спеціальних педагогів до роботи в умовах інклюзивного навчального закладу. *Science Rise: Pedagogical education*. 2019. № 1 (28). P. 9 – 12.

Опубліковані праці апробаційного характеру

1. Формування деонтологічної культури майбутніх корекційних педагогів в умовах інклюзивної освіти. *Педагогічна деонтологія як проблема сучасної корекційної педагогіки*. Зб. тез Всеукр. наук.-метод. семінару / за заг. ред. Н.В. Савінової. Миколаїв : МНУ, 2015. С. 8-10.

2. Дослідження рівнів сформованості інформаційно-технологічної компетенції майбутніх учителів-логопедів. *International scientific professional periodical journal «The Unity of Science»*. December, 2017-January, 2018 publishing office Veranovych str., 130, Czech Republic – Prague, 2018. P. 53-58.

3. Особливості впровадження інклюзивної освіти у навчальних закладах України. *International scientific and practical conference «Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage»*: Conference proceedings, December 21-22, 2018. Baia Mare: Izdevniecība «Baltija Publishing», P. 36-39.

4. Формування професійних компетенцій майбутнього корекційного педагога під час підготовки до роботи в інклюзивному середовищі. *Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови Нової української школи: зб. матеріалів Всеукр. з міжн. участю наук.-практ. конференції*. Херсон: ТОВ «Борисфен-про», 2018. С. 242-245.

5. Особливості навчання і виховання дітей з тимчасовою затримкою розвитку. *Педагогічна деонтологія як проблема сучасної корекційної педагогіки*. Зб. тез Всеукр. наук.-метод. семінару / за заг. ред. Н. В. Савінової. Миколаїв: МНУ, 2015. С.6-7.

6. Проблематика «булінгу» у навчальних закладах. *Педагогічна деонтологія як проблема сучасної корекційної педагогіки*. Зб. тез Всеукр. наук.-метод. семінару / за заг. ред. Н. В. Савінової. Миколаїв: МНУ, 2015. 72 с.

7. Співпраця заради щастя. *Педагогічна деонтологія як проблема сучасної корекційної педагогіки*. Зб. тез Всеукр. наук.-метод. семінару / за заг. ред. Н. В. Савінової. Миколаїв: МНУ, 2015. 72 с.

8. Специфіка роботи з «особливими» школярами. *Педагогічна деонтологія як проблема сучасної корекційної педагогіки*. Зб. тез Всеукр.

наук.-метод. семінару / за заг. ред. Н. В. Савінової. Миколаїв: МНУ, 2015. 72 с.

9. Організація та розвиток уваги дітей на уроках. *Педагогічна деонтологія як проблема сучасної корекційної педагогіки. Зб. тез Всеукр. наук.-метод. семінару* / за заг. ред. Н. В. Савінової. Миколаїв: МНУ, 2015. 72 с.

10. Казка В. О. Сухомлинського «Пелюстка та квітка» як один з дидактичних засобів виховання дружби у дітей дошкільного віку. *Педагогічна деонтологія як проблема сучасної корекційної педагогіки. Зб. тез Всеукр. наук.-метод. семінару* / за заг. ред. Н. В. Савінової. Миколаїв: МНУ, 2015. 72 с.

11. Як спонукати до самовиховання в моральній сфері. *Педагогічна деонтологія як проблема сучасної корекційної педагогіки. Зб. тез Всеукр. наук.-метод. семінару* / за заг. ред. Н. В. Савінової. Миколаїв: МНУ, 2015. 72 с.

АНОТАЦІЇ

Берегова М.І. Дидактико-практична підготовка майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова – Київ, 2019.

У дисертації проаналізовано психолого-педагогічну літературу з проблем інклюзивної освіти; розкрито генезис понять «інклюзія», «інклюзивна освіта», «освітній інклюзивний простір», обґрунтовано професійно-компетентнісну парадигму підготовки педагогів спеціальної та інклюзивної освіти. Визначено діагностичні критерії, показники та рівні сформованості дидактичних і практичних умінь і навичок майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору. Розроблено та експериментально перевірено ефективність методики дидактико-практичної підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах освітнього інклюзивного простору.

Ключові слова: студент, корекційний педагог, інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, інклюзивний освітній простір, дидактико-практична підготовка.

Береговая М.И. Дидактико-практическая подготовка будущих коррекционных педагогов к работе в условиях образовательного инклюзивного пространства. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.03 – коррекционная педагогика. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова – Киев, 2019.

Диссертация посвящена формированию высокого уровня дидактических и практических знаний, умений и навыков будущих коррекционных педагогов к работе в условиях инклюзивного образовательного пространства путем разработки методики дидактико-практической подготовки будущих коррекционных педагогов к работе в условиях образовательного инклюзивного пространства.

В диссертации проанализирована психолого-педагогическая литература с проблемы инклюзивного образования; раскрыто генезис понятий «инклюзия», «инклюзивное образование», «образовательное инклюзивное пространство», определена профессионально-компетентностная парадигма подготовки педагогов специального и инклюзивного образования. Определены диагностические критерии, показатели и урени сформированности дидактических и практических умений и навыков у будущих коррекционных педагогов к работе в условиях образовательного инклюзивного пространства. Разработана и экспериментально проверена эффективность методики дидактико-практической подготовки будущих коррекционных педагогов к работе в условиях образовательного инклюзивного пространства.

Целью констатирующего этапа эксперимента было выявление уровней сформированности дидактических и практических умений и навыков будущих коррекционных педагогов к работе в условиях образовательного инклюзивного пространства. Для проведения экспериментальной работы разработаны экспериментальные задания к каждому из выделенных критериальных показателей с целью выяснения уровня готовности будущих коррекционных педагогов к работе в инклюзивных учебных заведениях. К каждому заданию сформировано шкалу оценивания.

Разработано четырехэтапную методику подготовки будущих коррекционных педагогов к работе в инклюзивном образовательном пространстве, которая включает пропедевтический, теоретико-операционный, продуктивный и рефлексивно-оценочный этапы. На каждом этапе конкретизированы цели, задачи, определены содержание, методические формы, средства, технологический инструментарий.

Каждый этап подготовки будущих коррекционных педагогов к работе в условиях инклюзивного образовательного пространства включал активные, пассивные и интерактивные формы работы, инновационные технологии.

Определены особенности дидактико-практической подготовки будущих коррекционных педагогов к работе в условиях инклюзивного образовательного пространства, среди которых применение инновационных форм работы в учебном процессе, влияние на чувства (тренинги и квик-настрои, которые формируют позитивное отношение к инклюзивному образованию, понимание социального значения своей работы в условиях инклюзии) и деятельность студентов (мастер-классы, викторины, проигрывание проблемных педагогических ситуаций, которые включают основу деятельностного подхода), применение инновационных методов работы, которые влияют на формирование стойкого интереса студентов и

создание собственной методической базы, организация обменом опыта работы и прочее.

Экспериментальная проверка эффективности предложенной модели доказывает положительную динамику процесса подготовки будущих коррекционных педагогов к работе в условиях инклюзивного образовательного пространства, что подтверждается количественными показателями.

Ключевые слова: студент, коррекционный педагог, инклюзия, инклюзивное образование, инклюзивное обучение, инклюзивное образовательное пространство, дидактико-практическая подготовка.

Berehova M.I. Didactic and practical training of future special educators to work in the conditions of educational inclusive space. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.03 – correctional pedagogics. – National Pedagogical Drahomanov University.– Kyiv, 2019.

We analyzed the psychological and pedagogical literature on problems of inclusive education in the dissertation. We discovered the genesis of the concepts of inclusion, inclusive education, and educational inclusive space. The author defined a professional-competence paradigm for the training of teachers of special and inclusive education. We have identified diagnostic criteria, indicators and levels of the formation of didactic and practical skills of future special teachers to work in an educational inclusive space. The author developed and experimentally tested the effectiveness of the method of didactic and practical training of future special teachers for work in the educational inclusive space.

Keywords: student, special educator, inclusiveness, inclusive education, inclusive educational space, didactic and practical training.

Підписано до друку 19.09.2019 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 246
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.